

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**INSTITUCE MANŽELSTVÍ V POHLEDU A NÁZORECH
MLADÉ GENERACE**

Autor práce: Markéta Kloudová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: prof. PhDr. Pecka Emanuel, CSc.

Katedra: Katedra společenských věd

2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Emanuelovi Peckovi, CSc.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1 RODINA JAKO INSTITUCE.....	7
1.1.1 Vymezení pojmu rodina	7
1.1.2 Utváření rodiny v historickém měřítku	7
1.2 RODINA 20. a 21. STOLETÍ.....	11
1.2.1 Sňatečnost.....	11
1.2.2 Porodnost a plodnost.....	13
1.2.3 Rozvodovost.....	16
2. PRAKTICKÁ ČÁST.....	19
2.1 INSTITUCE MANŽELSTVÍ Z POHLEDU MLADÉ GENERACE.....	19
2.1.1 Hypotéza.....	19
2.2 METODIKA PRÁCE.....	20
2.2.1 Dotazník.....	20
2.2.1.1 Zpracování dotazníků.....	20
2.2.2 Vzorek respondentů.....	21
2.3 VÝSLEDKY VLASTNÍHO VÝKUMU	22
2.3.1 Rozbor a interpretace odpovědí respondentů	22
2.3.1.1 Názory na instituci manželství a nesezdané soužití.....	24
2.3.1.2 Názory na vstup do manželství v dohledné době.....	26
2.3.1.3 Názory na děti a jejich rození do nesezdaných svazků.....	29
2.3.1.4 Názory na uzavření sňatku, vzhledem k dosažení vzdělání, kariéry a věnování se vlastním zájmům.....	32
2.3.1.5 Názory na nutnost hmotného zabezpečení před vstupem do manželství, popřípadě založením rodiny.....	34
2.3.2 Rozbor výsledných dat na základě stanovené hypotézy.....	35
ZÁVĚR.....	37
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	40
SEZNAM PŘÍLOH.....	42
PŘÍLOHY.....	43
ABSTRAKT.....	51
ABSTRACT.....	52

„V nejširším vymezení může být rodina definována jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti.¹“

Ivo Možný

ÚVOD

Z výše uvedené věty Iva Možného, významného českého sociologa, můžeme rodinu definovat jako instituci, která zajišťuje lidskou reprodukci, tudíž i zachování lidského rodu.

Přestože všichni žijeme v určitých společenských vazbách, ty nejdůležitější nám zajišťuje právě rodina. Co vše ale obnáší pojem „rodina“? Je snad jejím základním určujícím faktorem instituce manželství? V čem se toto uspořádání tak zásadně liší od soužití páru v nesezdaném svazku? Je uzavření manželství rodičů pro budoucí vývoj jejich dětí tak důležitý? Pokud ano, proč v posledních letech, zejména u mladé generace dochází ke snižování počtu sňatků, a na druhé straně se zvyšují počty párů, které uznávají nesezdané soužití, do kterých rodí i své potomky? Považují instituci manželství jen za pouhou formalitu nebo se spíše obávají vysokých počtů rozvodů a tak sňatek raději také neuzavírají se strachem, že by se v budoucnu mohli také rozvést? Nebo se tak děje z důvodu, že mladí považují instituci manželství už za pouhý přežitek? Uvažují oni sami alespoň do budoucna o tom, že uzavřou sňatek? Pokud ne, jaké faktory je k tomu vedou? Měli bychom se tedy v příštích letech obávat závažných dopadů na strukturu rodiny a společnosti vůbec?

Odpovědět na mé otázky se pokusím na následujících stránkách.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a praktickou, přičemž teoretická část je rozdělena na dva oddíly.

V prvním oddíle teoretické části se pokusím stručně popsat, jak rodina vypadala před několika sty a tisíci lety.

Druhý oddíl se bude věnovat rodině dvacátého a jednaadvacátého století, přičemž bude upozorněno na změny v reprodukčním chování a změny ve sňatkovém trhu, jakožto výrazných proměnných pro instituci manželství.

¹ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha, 2002, s. 99.

Druhá, závěrečná, část se bude týkat mého vlastního sociologického výzkumu v praxi, včetně jeho výsledků a závěrů. Pro větší orientaci a přehlednost jsem výsledné odpovědi ve většině případů znázornila pomocí tabulek a grafů.

Součástí mé bakalářské práce je příloha (č. 1) obsahující dotazník sociologického výzkumu.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 RODINA JAKO INSTITUCE

1.1.1 Vymezení pojmu rodina

V nejširším pojetí může být rodina chápána jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti².

Hlavním smyslem a úkolem instituce rodiny je tedy reprodukce. Kromě toho, že je rodina důležitá biologicky pro udržení lidstva, je i základní jednotkou společnosti. Vytváří člověka jako organismus, zároveň ale i jako bytost kulturní. Zajišťuje zprostředkování tradice dalším generacím. Je tedy prvním modelem společnosti, se kterým se dítě setkává³.

Model rodiny tvořené rodiči, jejich dětmi, případně prarodiči vykazuje v čase neobyčejnou stabilitu. Prakticky všechny společnosti jsou na tomto přirozeném modelu rodiny založeny⁴.

Rodina je příkladem morfostatické instituce. Představuje sociální zařízení, jehož základním účelem je vytvářet soukromý prostor pro reprodukci společnosti, stíněný proti vířícímu a nepřehlednému světu veřejnému. Chrání své členy, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává. Výboj či pokrok tím rodina ovšem nebrzdí. Naopak, svou stabilitou dynamiku umožňuje a v jistém smyslu i podporuje, protože brání společenský systém před chaosem a zhroucením.⁵

1.1.2 Utváření rodiny v historickém měřítku

Rodinu ve smyslu nejmenší jednotky společenské organizace můžeme pozorovat již v mladší době kamenné. V této době ale nešlo o rodinu, na jakou jsme zvyklí dnes. Lidé žili v pokrevně spřízněných skupinách, odvozovali svůj původ od společného mytického předka, sdíleli stejný náboženský kult, obývali společné teritorium, měli vnitřní a vnější ekonomické vazby a uplatňovali pravidla dovolující, respektive

² MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha, 2002, s. 99.

³ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1993, s. 10.

⁴ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1993, s. 10.

⁵ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha, 2006, s. 14.

zakazující jisté druhy sňatků. Tuto společnost lze nazvat společností klanovou. V čele klanu stála rada starších, která v nutných případech sloužila jako soud.

Některé archeologické výzkumy, jako například nálezy Venuše, tedy malé hlíněné sošky žen, vyvolávají domněnku, že v této době hrály hlavní úlohu v rodině a společnosti ženy. Za další z archeologických nálezů vypovídajících o výrazné společenské úloze žen v době kamenné je pokládán nález “dlouhých domů“, které obývalo množství pokrevně spřízněných rodin po linii mateřské. Šlo tedy o rodiny matrilineární. Obranu společenství a lov však zajišťovali muži, proto nelze vyloučit existenci mužských náčelníků i v době tzv. matriarchátu.

V této lovecké a sběračské společnosti existovaly jen malé rodiny. Z důvodu častého stěhování za zdrojem obživy by totiž matky neměly možnost transportu celého majetku a zároveň více než jednoho malého dítěte.

Díky příznivějšímu klimatu kolem roku 8 000 před naším letopočtem dochází k tzv. neoliticke revoluci, která pro lidi znamenala možnost obydlovat sídla, pěstovat rostliny a následně i chovat zvířata. Následkem toho se mohla rozvinout řemesla a obchod. Vedoucí postavení ve společnosti zastávali muži a rodiny se začaly rozšiřovat z důvodu většího počtu dětí v nich.

Na rozdíl od doby kamenné se v době předklasické, v 8. a 7. století př.n.l., rodiny organizovaly do širokých rodů (tzv. souborů rodin), jejichž muži používali jméno společného předka, od kterého odvozovali svůj původ. Nejvyšším představitelem rodu byl král.

Přestože měly ženy v této době větší volnost, jako byla například možnost pohybovat se na veřejnosti bez doprovodu, rodina byla striktně patriarchální. Muži a ženy například nejedli společně v jedné místnosti. Ženy se však mohly účastnit společných rozmluv, dokonce je někdy samy řídily. Zároveň vykonávaly kromě přípravy masa veškeré domácí práce. Před svatbou dcery se pořádaly pro nápadníky soutěže. O vítězi rozhodoval otec nevěsty, který pak dal dceři věno.

Polis představovala nezávislý městský stát. Mužů, totiž svobodných a plnoprávných občanů, byla menšina. Většinu představovaly ženy, děti a otroci. Za nejmenší společenskou jednotku byl považován oikos. Původně tento název znamenal obydlí, později označoval veškerý majetek, zvířata, otroky, ale i členy rodiny, kteří žili společně. Oikos tedy označoval domácnost s domem i půdou.

Muži byli společností nuceni ke sňatkům. Ti, kteří sňatek odmítli, byli potrestáni nebo jimi veřejnost opovrhovala. K uzavření sňatku nedocházelo z lásky, ale z nutnosti mít mužského následovníka a tím pádem udržet rodinný kult. Ženy měly v rodině podřízené postavení, mohly se zdržovat jen ve vyhrazené části domu a do společnosti vycházely velmi málo. Ženy se mohly vzdělávat jen minimálně, a to doma a pouze s ostatními ženami.

Římané ve svém prvním právním kodexu, tzv. Dvanácti deskách, označili rodinu za základní jednotku společnosti. S krizí římské republiky prodělává krizi i římská rodina v souvislosti s postavením žen. Majetné ženy měly právo spravovat svůj vlastní majetek. Ženy bez prostředků se živily jako švadleny, porodní báby, kojné nebo sekretářky, ale na rozdíl od žen v klasickém Řecku se prosazovaly i v politice⁶. Citát „*Otcem rodiny je nazýván ten, kdo má v domě právo vládnout, a tímto jménem je nazýván oprávněně, i kdyby neměl syna: neboť není takto označena pouze jeho osoba, ale i právo*“⁷ by měl ale připomenout, že římská společnost nezměnila nic na patriarchální povaze rodiny.

Patriarchální rodinou byla i rodina středověká. V této době mohli mít významní muži i více žen. Soužití ženy s větším počtem mužů, kdy v mnoha případech šlo o žití bratrů s jednou ženou, lze doložit u východních Slovanů. Výjimkou také nebylo tzv. snachočestvo, tj. sňatek vykonaný otcem ženicha, který ho zastupoval až do jeho dospělosti a to dokonce i v sexuálních praktikách. Ve středověku mělo na rodinu částečný vliv i křesťanství, které na straně jedné instituci manželství označuje jako dobré zřízení, na straně druhé ale vyzývá k službě Bohu, k níž byla nutná nezávislost na rodině. Hlavním úkolem rodiny bylo z křesťanského hlediska plození dětí. Rodina v této době představuje výrobní jednotku a zároveň výchovnou instituci. Převážně na venkově šlo o soužití více generací. Sňatky se uzavíraly z ekonomických a stavovských důvodů.

Rodina v novověku byla značně ovlivněna převážně revolucemi bojujícími za občanskou rovnost. Již v době renesance vykonávaly ženy, převážně ze středních vrstev, povolání, o která muži nejevili zájem. Ženy obchodovaly na tržištích, šily a tkaly. Stěžejním se stal rok 1791, v kterém vydal Olympie de Bourges spis Práva ženy

⁶MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1993, s. 14-17.

⁷MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1993, s. 17.

a občanky. Od této chvíle docházelo k rozpadu patriarchální rodiny. Industrializace zapříčinila stěhování obyvatel do měst a pracovní místo přenesla z rodiny do továrny. Díky zavedení povinné školní docházky trávily děti významnou část dne mimo rodinu, a tak na přelomu 19. a 20. století začaly v průmyslu pracovat i ženy. Díky tomu přestal být muž jediným živitelem rodiny a jeho prestiž začala klesat. Sňatky se, na rozdíl od středověku, uzavíraly na přání samotných snoubenců. Souhlas rodičů byla už jen jakási formalita⁸.

Dnes už všichni slovem „rodina“ označujeme především manželský pár s dětmi. Nová představa téměř vytlačila původní představu, z které v naší mysli zbyla jen podvědomá kulturní vzpomínka.⁹

⁸MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha, 1993, s. 17-23.

⁹MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. Brno, 1990, s.17.

1.2 RODINA 20. a 21. STOLETÍ

V průběhu 20. a 21. století se česká rodina změnila jak ve sňatkovém a reprodukčním chování, tak i ve věkové struktuře populace. Za zlomový rok by se mohl označit rok 1989, od kterého dochází ke snižování sňatečnosti a rození stále menšího počtu dětí. Je to dáno politickým převratem, který mladým lidem umožnil cestovat a nabídl více možností seberealizace jednotlivce, a tak docházelo k odsouvání zakládání rodiny do vyššího věku, snižování počtu dětí v rodině, ale výjimkou nebyli ani jedinci, kteří se rozhodli manželství neuzavřít vůbec.

1.2.1 Sňatečnost

V současné době dochází k nárůstu individualizace společenského života. Tato individualizace je doprovázena stále větší mírou svobody v osobním rozhodování. Každý jedinec svobodně rozhoduje o svém zaměstnání, kariéře nebo počtu dětí. Při uzavření sňatku jde o událost, kterou chce pár okolí demonstrovat určitou sounáležitost - alespoň ve většině případů.

Období 50. až 80. let 20. století vykazovalo v České republice vysokou sňatečnost. Průměrný roční počet sňatků byl okolo 85 000, nejvýznamnější byl rok 1973, ve kterém se narodilo 99 518 dětí. Zhruba polovina z dětí narozených v tomto období se rodila matkám ve věkové kategorii 20-24 let, druhou významnou skupinou byly matky, kterým bylo 19 a méně let. K okolnostem, které ovlivnily takto brzké uzavírání sňatků, patřil jak velmi nízký podíl mladých lidí studujících na vysokých školách, tak i nízká dostupnost antikoncepce, která způsobovala řadu nechtěných těhotenství. V této době byla podpora svobodných matek ze strany státu velmi nízká, nebyly jim poskytovány žádné výhody. Společnost je naopak spíše zavrhovala a označovala za nemorální. Prosazovala úplné rodiny, které měly řadu výhod od státu v podobě nízkoúrokových novomanželských půjček či podnikových bytů.

Z hlediska vývoje sňatečnosti byla 90. léta 20. století v České republice charakterizována nejprve prudkým, později pozvolným, avšak nepřetržitým poklesem. Tyto změny souvisí s politickým převratem v roce 1989, který znamenal otevření

hranic, možnosti cestování a změnu ekonomické situace a vedl k celkovým změnám životního stylu mladé generace. Velké množství aktivit mladých lidí po roce 1989 odsunulo jejich plány na uzavření manželství do pozadí, do stále vyššího věku. V této době nebyli také výjimkou jedinci, kteří se rozhodli pro celoživotní dráhu bez vstupu do manželství, což bylo lehce podpořeno tehdejší českou společností, která měla k nesezdaným soužitím tolerantnější přístup. Postoj mladé generace v České republice k vstupu do manželství se tak přiblížil obdobnému postoji mladých lidí v západní Evropě.

Počátkem 90.let, respektive v roce 1991, došlo k rapidnímu snížení počtu sňatků, a to zhruba o 20 000, což bylo překvapující, jelikož v této době byly ve věku nejvyšší intenzity sňatečnosti silné populační ročníky ze 70. let. Počet mladých lidí, kteří se rozhodli vstoupit do manželství, ale stále klesal. Výjimkou byl rok 1997, kdy bylo uzavřeno o 4 000 sňatků více než v roce předešlém. Zároveň se od roku 1997 začal snižovat počet sňatků uzavřených věkovými skupinami žen pod 19 let a žen ve věku 20-24 let, které sice nahradila věková skupina vyšší, a to ženy ve věku 25-29 let¹⁰. Ale ne v takovém rozsahu, a tak se počet uzavřených sňatků stále snižoval. V roce 1999 vstoupilo do manželství celkem 53 523 párů, ve srovnání s rokem 1989 se jednalo o téměř třetinový pokles¹¹. Rok 2000 vykázal o 2 000 sňatků více než rok předešlý. V následujícím roce, v roce 2001, došlo opět ke snížení sňatečnosti, a to o 3 000 sňatků. V roce 2001 se mírně zvýšil počet nevěst ve věkové kategorii 30-34 let, který má rostoucí tendence dodnes. Rok 2003 zaznamenal nejnižší číslo v počtu uzavřených sňatků vůbec, a to 48 943 sňatků. Následující dva roky naopak vykázaly třítisícový nárůst (viz. *Příloha č. II*).

Pokles počtu párů vstupujících do prvního manželství v nejnižším věku má za následek celkový pokles sňatečnosti. Dle výzkumu Českého statistického úřadu se zvýšil průměrný věk mužů uzavírajících sňatek z 27,2 let v roce 1991 na 31,3 v roce 200, u žen z 24,3 let na 28,3 let, tedy shodně u obou pohlaví o 4 roky¹². Zatímco v roce 1993 se ve věku 24 let oženilo 4 785 mužů, v roce 2006 došlo ke snížení více než dvojnásobnému, a to na počet 1 867. Na druhou stranu se ale zvýšil počet ženichů, kteří

¹⁰Statistická ročenka České republiky 2000. Praha, 2000, s. 111.

¹¹Statistická ročenka České republiky 2000. Praha, 2000, s. 110.

¹²Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v ČR po roce 1989, tabulka 2. Sňatky podle věku snoubenců [online]. 2002, [cit. 4.únor 2008]. Dostupné na WWW:

<<http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/p/1112-02>>.

vstupovali do sňatku později, tedy ve věku 25-29 let, a to z 11 937 v roce 1993 na 18 520 v roce 2006. Výraznější vzestup zaznamenává věková skupina 30-34 let, ve které došlo od roku 1993, kdy se oženilo 2 913 mužů, do roku 2006 k nárůstu více než trojnásobnému, a to na hodnotu 11 575. U žen byly rozdíly ještě větší. V roce 1993 se jich ve věku 25 - 29 let vdalo 4 734, v roce 2006 se toto číslo zvýšilo až na 19 817. Stejně tak došlo k nárůstu počtu nevěst, které uzavřely sňatek mezi 30. a 34. rokem života, a to z počtu 1 058 v roce 1993 na 6 338 v roce 2006¹³.

1.2.2 Porodnost a plodnost

Lidská populace existuje a přežívá díky své reprodukci, díky tomu, že se do ní rodí noví a noví členové. Přežívá díky své porodnosti¹⁴.

Změny v oblasti vstupu do manželství jsou pro porodnost zásadní. I nadále se nejvíce dětí rodí v rámci manželství. Společně s odklady sňatků dochází i k odkládání porodu do vyššího věku ženy. Vedle toho se také zvyšuje podíl narozených dětí, jejichž rodiče manželský svazek neuzavřeli vůbec.

V 90. letech 20. století byl vývoj porodnosti a plodnosti ze všech demografických procesů nejvýraznější. V České republice dochází v tomto období k poklesu, neboť zatímco se v roce 1993 narodilo 121 025 dětí, o rok později, tedy v roce 1994, se jich narodilo už jen 106 579. I v následujících letech docházelo k výraznému snížení porodnosti, a to na průměrný počet 90 000 živě narozených dětí za rok, kromě roku 1999 kdy se narodilo pouze 89 471 dětí. Mírný nárůst, na 92 786 narozených dětí, byl zaznamenán v roce 2002, v roce 2003 pak na 93 685 dětí a v roce 2005 se narodilo dokonce 102 211 živých dětí¹⁵.

¹³ Obyvatelstvo a rodiny a domácnosti, tabulka 1-4. První sňatky podle věku snoubenců [online]. 2007 [cit. 7. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/B7002BC969/\\$File/1413071104.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/B7002BC969/$File/1413071104.xls)>.

¹⁴ RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha, 2001, s. 28.

¹⁵ Porodnost a plodnost 2001-2005, tabulka 1. Živě narození podle rodinného stavu ženy v letech 1993-2005 [online]. 2006, [cit. 27. leden 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/\\$File/40080601.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/$File/40080601.xls)>.

Propad porodnosti v tomto období je překvapující proto, že v 90. letech byly v reprodukčním věku silné populační ročníky ze 70. let. Mohlo by to být důsledkem transformace společnosti, která vedla k hodnotovým změnám, a tedy k poklesu orientace na rodinu nebo odkládání založení rodiny do vyššího věku.

Snížení počtu narozených dětí se projevilo v ukazateli úhrnné plodnosti, která představuje počet živě narozených dětí, které by připadly na jednu ženu během celého jejího reprodukčního věku (15-49 let)¹⁶. Z celkem vysoké hodnoty 1,89 dítěte z roku 1990 se hodnota úhrnné plodnosti snížila na minimum, tedy na 1,13, a to v roce 1999¹⁷. Nárůst počtu narozených v roce 2002 se promítl i do úhrnné plodnosti za tento rok, která dosáhla hodnoty 1,17 a jen o dva roky později, tedy v roce 2004, přesáhla mírně hodnotu 1,22. Zatím nejvyšší číslo od roku 1995 představuje rok 2006, kdy se úhrnná plodnost dostala na hodnotu 1,32 dítěte¹⁸. Při srovnání úhrnné plodnosti (za rok 2004) s ostatními evropskými zeměmi zjistíme, že Česká republika patří k zemím s nejnižší plodností. Pro srovnání bych ráda uvedla Francii (1,91), Nizozemsko (1,73), Spojené království (1,63), Chorvatsko (1,35), Itálii (1,33), Španělsko (1,32), Bulharsko (1,29), Lotyšsko (1,24) a Ukrajinu, která vykazuje stejnou hodnotu (v uvedeném roce 2004) v úhrnné plodnosti jako Česká republika, tedy 1,22¹⁹.

Jako hlavní příčina snižování plodnosti a porodnosti bývá uváděno odkládání založení rodiny do vyššího věku. Zatímco se začátkem 90. let, v roce 1991, narodilo ženám ve věkové skupině 15-19 let 20 026 dětí, v roce 2005 to bylo ve stejné věkové skupině už jen 3 483 dětí. Stejně tak se chovají i matky ve věku 20-24 let, kterým se v roce 1991 narodilo celkem 57 817 dětí, zatímco rok 2005 vykazoval počet několikanásobně nižší, a to 16 716. Věkové skupině 25-29 se porodnost během let 1991 až 1997 také snížila, ale ne v tak významné míře jako dvěma předešlým skupinám. Je tedy patrné, že k největšímu poklesu došlo v nejnižších věkových skupinách, přičemž zlomovým rokem je rok 1997, ve kterém vzrostla porodnost ženám ve vyšších věkových kategoriích, a to ve věku 25-29 a 30-34 let (viz. Příloha č. III). To poukazuje patrně na to, že do roku 1997 docházelo k poklesu plodnosti ve všech výše zmíněných

¹⁶Roční časové řady–obyvatelstvo [online]. 2008, [cit. 28. únor 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu>.

¹⁷Statistická ročenka České republiky 2000. Praha, 2000, s. 114.

¹⁸Statistická ročenka České republiky 2007. Praha, 2007, s. 129.

¹⁹ Demografická příručka 2006, tabulka 11-7. Úhrnná plodnost v evropských zemích v letech 1960 – 2004 [online]. 2006, [cit. 15. březen 2008]. Dostupné na WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3E003396DE/\\$File/4032061107.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3E003396DE/$File/4032061107.xls)>.

věkových kategoriích, od tohoto roku se ale jednalo spíše o odkládání plození dětí do vyššího věku, což však stále nekompensovalo pokles porodnosti ve věku nižším.

Odkládání založení rodiny do vyššího věku potvrdil i výzkum CVVM AV ČR, kde většina respondentů považuje za ideální věk matky při porodu prvního dítěte věkové rozmezí 25-29 let, přičemž ještě v roce 1996 se více dotázaných přiklápělo k tomu, že by ženy měly poprvé rodit v méně než 25 letech (viz. *Příloha č. IV*).

Důvodem vyššího průměrného věku matek při prvním porodu je mimo jiné fakt, že v posledních letech vzrostla v České republice váha vzdělání. Většina žen si tedy pořizuje děti až v době, kdy má ukončené vzdělání, kterého chce dosáhnout, a kdy již není ekonomicky závislá na rodičích. Dalším faktorem, jenž ovlivňuje plánování a počátek rodičovství, je celá škála účinných a široce dostupných metod antikoncepce.

K výrazným změnám v porodnosti došlo v poslední době z hlediska rodinného stavu. Přestože se v posledních letech snížil celkový počet živě narozených dětí, počet živě narozených dětí mimo manželství se zvýšil z 15 323 v roce 1993 na 32 409 v roce 2005, tedy dvojnásobně. Jejich podíl z celkově narozených dětí se zvýšil z 12,7% na 31,7%. Dle údajů Českého statistického úřadu se v roce 1993 z celkového počtu živě narozených dětí narodilo 87,3% vdaným ženám, 9,3% svobodným ženám a na rozvedené připadlo 3,1%. V následujících letech mají údaje o počtu dětí narozených vdaným ženám klesající tendenci, v roce 2005 klesl jejich podíl na 68,3%, přičemž údaje o počtu dětí narozených svobodným či rozvedeným ženám vzrostly, a to v roce 2005 u svobodných žen na 25,2% a u rozvedených na 6,2% z celkového počtu 102 211 živě narozených dětí²⁰. Mezi hlavní faktory, které ovlivňují zvyšující se procento dětím narozených mimo manželství, patří jak změna intenzity plodnosti vdaných a nevdaných žen, tak také fakt, že mnoho párů uzavírá sňatek teprve po narození dítěte anebo se rozhodnou sňatek neuzavřít vůbec.

²⁰ Porodnost a plodnost 2001-2005, tabulka 1. Živě narození podle rodinného stavu ženy v letech 1993-2005 [online]. 2006, [cit. 27. leden 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/\\$File/40080601.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/$File/40080601.xls)>.

1.2.3 Rozvodovost

Ve srovnání s ostatními demografickými procesy nedosahovala intenzita rozvodovosti v České republice po roce 1989 tak výrazných změn.

V roce 1989 se uskutečnilo 31 376 rozvodů, a takto vysoký počet rozvedených se prakticky neměnil po celá devadesátá léta. Počet rozvodů klesl mírně pod třicetitisícovou hranici pouze v letech 1991 a 1992. Tento pokles byl kompenzován rokem 1996, ve kterém bylo zaznamenáno maximální číslo rozvedených vůbec, a to 33 113. Naopak rok 1999 vykazoval pouze 23 657 manželství, která skončila rozvodem²¹. Tento pokles rozvodů byl způsoben vydáním zákona č.91/1998 Sb., který změnil stávající zákon o rodině č. 94/1963 Sb. a tím pádem i podmínky rozvodu. Paragraf 24a: „*Jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k návrhu na rozvod se druhý manžel připojí, má se za to, že podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny. Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede.*“²² ztížil podmínky k rozvodu krátkodobě uzavřeným manželstvím. Komplikovat rozvod rodinám s dětmi mohlo ustanovení paragrafu 25 změněného zákona, které říká, že „*Manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.*“²³. Z toho tedy vyplývá, že v roce 1999 se nechtělo rozvádět méně manželství, jen nemohlo z důvodu zpřísnění zákona o rodině. Od roku 2000 měla rozvodovost opět rostoucí tendence, kdy v roce 2004 dosáhl počet rozvodů (33 060) druhého nejvyššího počtu v historii České republiky. Následující dva roky zaznamenaly dvoutisícový pokles²⁴.

Z hlediska zkoumání rozvodů podle délky trvání manželství se ve srovnání roku 1995 a roku 2006 dvojnásobně zvýšil počet rozvodů po deseti a více letech trvání manželství. Rozvody uzavírané v krátké době uplynulé od sňatku (5 let a méně) zůstávají na stejné úrovni²⁵.

²¹ Statistická ročenka České republiky 2007. Praha, 2007, s. 127.

²² HOLUB, M., aj. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související.* Praha, 2007, s.55.

²³ HOLUB, M., aj. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související.* Praha, 2007, s.55.

²⁴ Statistická ročenka České republiky 2007. Praha, 2007, s. 127.

²⁵ Rozvodovost, tabulka 3. Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství, 1975-2006 [online]. 2007, [cit. 16. únor 2008]. Dostupné na WWW:

<[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/2100442388/\\$File/40070703.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/2100442388/$File/40070703.pdf)>.

Jako hlavní příčina rozvratu manželství se na straně ženy i muže uvádí „rozdíl povah“. Zároveň ale v posledních letech narůstá počet manželství, které pro důvod k rozvodu označují kategorií „ostatní příčiny“. Třetím nejdůležitějším důvodem je nevěra. Kvůli nevěře na straně ženy se v roce 2006 rozvedlo 1 408 manželství, nevěrní muži byli důvodem k rozvodu v 1 745 rodinách. Ve srovnání s rokem 1990 se jedná o pokles, a to u žen z 4 235 a u mužů z 4 795. Otázkou zůstává, zda v posledních letech není nevěra důvodem k rozvodu, a nebo je procento z ní schováno v důvodu „ostatní příčiny“. Stejně podobně se „tváří“ i alkoholismus. V roce 2006 se rozvedlo z této příčiny na straně ženy 186 manželství, přičemž v roce 1990 bylo toto číslo větší, a to 301. Alkoholismus u mužů má od roku 1990, jakožto příčina rozvratu manželství, také klesající tendence a to z 3 301 na 1 140 v roce 2006. Pro nezáměr o rodinu na straně muže se v roce 1990²⁶ rozvedlo 2 428 manželství. Rok 2006²⁷ vykazoval v tomto směru číslo dva a půlkrát nižší.

Z hlediska věku účastníků rozvodového řízení také došlo k výrazným změnám. K rozvádění již nedochází nejčastěji u mladých manželství, jak mohou potvrdit data z roku 1990, ve kterém se do věku 35 let rozvedlo celých 60% žen, přičemž v roce 2006 se jich ve stejné věkové kategorii rozvedlo méně, pouhých 43%. Muži ve věku do 35 let se v roce 1990²⁸ rozváděli zhruba v polovině případů. Rok 2006²⁹ byl „rozvodovým“ už jen pro 32% mužů v této věkové kategorii. Značně se zvýšil počet rozvedených mužů ve vyšším věku. Zejména pak ve věkové skupině 45-49. Podíl rozvedených žen v této kategorii se také zvýšil, ale už ne v takové míře. Výjimkou nejsou také rozvody ve věku 70-74 let. Sedmdesátiletých žen se rozvedlo v roce 2006 celkem 43. Mužů se v této věkové kategorii rozvedlo dvakrát více. Nad hranici 75 let se ve stejném roce rozvedlo 17 žen a dokonce 51 mužů.

Nejvyšší rozvodovost můžeme sledovat v kraji Moravskoslezském, Středočeském, Hlavním městě Praha a v Ústeckém kraji. Významná rozvodovost ve velkých městech je důsledkem mnohých faktorů, např: nižší společenskou kontrolou,

²⁶ Rozvody podle příčiny rozvratu manželství [online]. 2003, [cit. 22. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB2/\\$File/40150218.xls](http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB2/$File/40150218.xls)>.

²⁷ Demografická ročenka České republiky 2006, Rozvody podle příčiny rozvratu manželství [online]. 2007, [cit. 22. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A2847/\\$File/401907rc09.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A2847/$File/401907rc09.xls)>.

²⁸ Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v ČR, Rozvody podle věku rozváděných manželů [online]. 2002, [cit. 24. únor 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/p/1112-02>>.

²⁹ Statistická ročenka České republiky 2007. Praha, 2007, s. 128.

anonymitou městského prostředí a větším množstvím šancí a příležitostí navázat nový vztah³⁰.

³⁰ Územní diferenciacie sňatků a rozvodů v letech 1993 až 2003, Rozvody podle krajů a okresů [online]. 2004, [cit. 24. únor 2008]. Dostupné na WWW: [http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003BE2FB/\\$File/4026rr03.xls](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003BE2FB/$File/4026rr03.xls).

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Instituce manželství z pohledu mladé generace

Vzhledem k měnícím se datům (nízká sňatečnost, zvyšující se věk při početí prvního dítěte, klesající porodnost, stále větší počet rozvodů), které jsem se snažila nastínit v předchozí části mé práce, jsem se rozhodla udělat vlastní sociologický výzkum, abych si ověřila, zda právě probíhající změny v chování mladé generace v oblasti rodinného života lze nazývat sociálním problémem.

Provedený výzkum by měl odpovědět na otázku, zda je manželství pojem, jenž ztrácí svůj původní obsah, a zda získává obsah nový, specifický, anebo se manželství stává víceméně prázdnou (zvykovou) institucí. Dále pak do jaké míry je mladá generace při rozhodování o založení rodiny ovlivněna potřebou dosáhnout svých životních priorit jako je vzdělání, kariéra, cestování anebo materiální zabezpečení.

Výzkumná otázka tedy zní :

Odkládají v současné době mladí lidé vstup do manželství a následné založení rodiny do vyššího věku z důvodu možnosti dalšího vzdělání, budování kariéry, cestování, žití ve společnosti tolerovaném, nesezdaném soužití a nedostatečného materiálního zabezpečení?

2.1.1 Hypotéza

Hypotéza, kterou jsem si určila pro svůj sociologický výzkum, je následující:

Mladí lidé vnímají manželství jako nepřiliš důležité a před jeho uzavřením upřednostňují žití ve volném svazku, dosažení vyššího vzdělání a kariéry, své individuální zájmy, jako je cestování, a získání dostatečného materiálního zabezpečení.

2.2 Metodika práce

Při svém výzkumu jsem použila metodu dotazování formou standardizovaného dotazníku.

Abych dosáhla cíle svého výzkumu, postupovala jsem následovně:

- vytvořila jsem dotazník
- oslovila jsem skupinu respondentů, kterým jsem dotazník následně rozdala
- sebrala jsem vyplněné dotazníky a zpracovala je
- provedla jsem analýzu a následně interpretovala výsledky na základě stanovené hypotézy

2.2.1 Dotazník

Dotazník byl sestaven celkem z 22 otázek, přičemž jsem se snažila otázky vytvořit tak, aby respondentu zaujaly a zároveň abych zjistila jeho názor na mnou zkoumané téma. Otázky jsem tematicky promíchala. První okruh otázek se týkal názoru respondentů na instituci manželství a nesezdaného soužití. Tohoto okruhu se týkají otázky číslo 2, 5, 7. Dále jsem se ptala respondentů, pokud oni sami do budoucna uvažují o uzavření sňatku a pokud ano, zda to bude v dohledné době (otázky 3, 4, 9, 11 a 16). Zároveň mě zajímal názor na to, jestli pro ně vstup do manželství znamená částečnou ztrátu osobní svobody (otázka 11). Jako třetí téma jsem zvolila děti. Zajímalo mě, zda respondenti počítají do budoucna s tím, že budou mít děti, jaký je podle nich ideální počet dětí v rodině a zda se mají rodit do sezdaného nebo nesezdaného svazku (otázky 1, 6, 8 a 17). Následovaly otázky na vzdělání (otázka 10), kariéru (otázka 12), cestování, chození do společnosti (otázka 14 a 15) a počet partnerů před tím, než se člověk ožení/vdá (otázka 13). Dále jsem zjišťovala názory na ekonomickou situaci před vstupem do sňatku jako možnou překážku pro uzavírání manželství (otázky 18 a 19). Poslední tři otázky mapovaly věk a pohlaví respondentů a zda v nynější době žijí v partnerském svazku (otázky 20, 21 a 22).

2.2.1.1 Zpracování dotazníků

Při zpracování dotazníků jsem použila program Microsoft Excel. Po sběru vyplněných dotazníků jsem postupně zadala do tabulky odpovědi od jednotlivých

respondentů. Poté jsem všechny odpovědi v tabulce zpracovala ve stejném programu a zanesla je do tabulek a grafů z důvodu lepší orientace a přehlednosti.

2.2.2 Vzorek respondentů

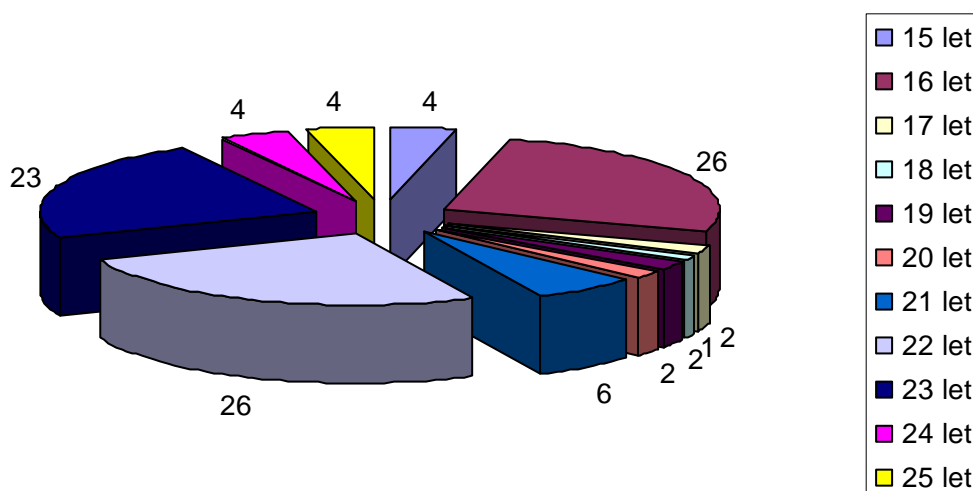
Pro svůj sociologický výzkum jsem si zvolila vzorek respondentů z 1. ročníku Střední školy obchodní, Husova 9 v Českých Budějovicích, z 1. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a ze 4. ročníku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Výzkum se uskutečnil na jaře roku 2008. Celkově se ho zúčastnilo 100 respondentů ve věku 15 až 25 let. Při vyplňování dotazníků jsem osobně docházela na vyučovací hodiny nebo přednášky respondentů, jen v případě studentů Zdravotně sociální fakulty se sběr dat realizoval pomocí rozesílání dotazníku emailem.

Respondenty ve věku 15 až 25 let jsem si pro svůj výzkum vybrala z důvodu mého přesvědčení, že právě tato věková skupina nejlépe odpovídá vymezení pojmu „mladá generace“ a zároveň by se jí, i když možná jen lehce, mohlo téma mojí práce osobně dotýkat.

Uvedených 100 respondentů reprezentuje 28 mužů a 72 žen, přičemž největší skupiny zde zastupují studenti ve věku 16, 22 a 23 let, jak je patrné z *Grafu č. 1: Vzorek respondentů dle věku.*

Graf č. 1: Vzorek respondentů dle věku.

2.3 Výsledky vlastního výzkumu

2.3.1 Rozbor a interpretace odpovědí respondentů

Jak jsem již uvedla (viz kapitola 3.1.1: Hypotéza), hlavními faktory, které dle mého názoru ovlivňují mladé lidi v rozhodování o vstupu do manželství, jsou především: zájem o soužití ve volném svazku, dosažení vyššího vzdělání, budování kariéry, cestování a nedostatečné materiální zabezpečení. Interpretace odpovědí respondentů se tedy bude zabývat tím, do jaké míry tyto faktory ovlivňují nebo naopak neovlivňují postoj mladé generace při uzavírání sňatků, popřípadě při následném založení rodiny.

Pro lepší přehlednost a orientaci jsem otázky týkající se podobného tématu rozčlenila do pěti následujících okruhů:

- 1. okruh: Názory na instituci manželství a nesezdané soužití
- názory respondentů na instituci manželství a nesezdané soužití jsem zjišťovala z následujících výroků:

otázka č. 2: „Když spolu dva lidé žijí a nejsou oddáni, není na tom nic špatného.“

otázka č. 5: „Manželství je podle mě zbytečná formalita.“

otázka č. 7: „Manželství se v dnešní době uzavírá hlavně z lásky.“

- 2. okruh: Názory na vstup do manželství v dohledné době
- názory respondentů na vstup do manželství v dohledné době jsem zjišťovala z následujících výroků:

otázka č. 3: „Uvažujete do budoucna o tom, že se vdáte/oženíte?“

otázka č. 4: „Dokážete si představit, že s budoucím manželem/manželkou vydržíte celý život?“

otázka č. 9: „Hned po ukončení studia bych rád/a založil/a rodinu.“

otázka č. 16: „Za nejvhodnější věk pro vstup do manželství považuji.“

otázka č. 11: „Vstup do manželství znamená částečnou ztrátu osobní svobody.“

otázka č. 13: „Člověk by měl poznat víc partnerů, než se vdá/ožení.“

- 3. okruh: Názory na děti a jejich rození do nesezdaných svazků

- názory respondentů na děti a jejich rození do nesezdaných svazků jsem zjišťovala z následujících výroků:

otázka č. 1: „Pokud žijí oba rodiče ve společné domácnosti se svými dětmi, není nutné, aby uzavřeli sňatek.“

otázka č. 6: „Do budoucna počítám s tím, že jednou budu mít děti.“

otázka č. 8: „Děti by se měly rodit partnerům, kteří spolu uzavřeli sňatek.“

otázka č. 17: „Ideální počet dětí v rodině je.“

● 4. okruh: Názory na uzavření sňatku vzhledem k dosažení vzdělání, kariéry a věnování se vlastním zájmům

- názory respondentů na uzavření sňatku vzhledem k dosažení vzdělání, kariéry a věnování se vlastním zájmům jsem zjišťovala z následujících výroků:

otázka č. 10: „Před vstupem do manželství je dobré dostudovat.“

otázka č. 12: „V dnešní době je pro mladého člověka kariéra velmi důležitá.“

otázka č. 14: „Dokud jsem mladý/á, měl/a bych cestovat.“

otázka č. 15: „Chodit pravidelně do společnosti je pro mě.“

● 5. okruh: Názory na nutnost hmotného zabezpečení před vstupem do manželství, popřípadě založením rodiny

- názory respondentů na nutnost hmotného zabezpečení před vstupem do manželství, popřípadě založením rodiny jsem zjišťovala z následujících výroků:

otázka č. 18: „Pořídit si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti je nezodpovědné.“

otázka č. 19: „Mít zajištěné bydlení (vlastnit dům nebo byt) před založením rodiny považuji za.“

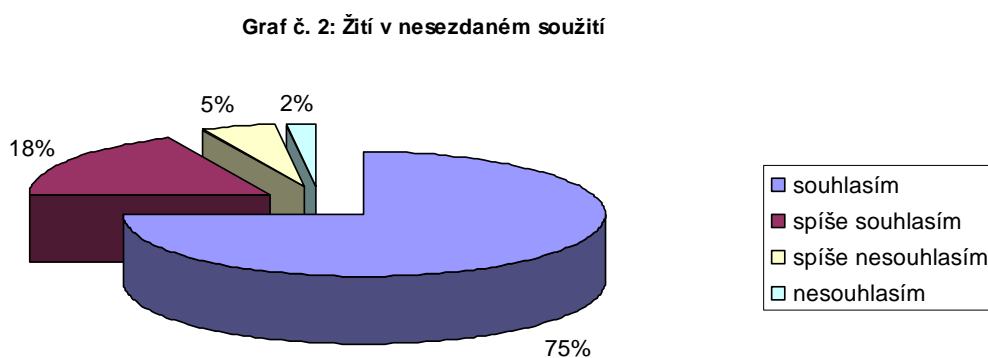
2.3.1.1 Názory na instituci manželství a nesezdané soužití

Jako první, co mě zajímalo, byl názor respondentů na instituci manželství. V tomto směru jsem se ptala, jak přistupují k tradičnímu modelu, zda je dnes pro mladé lidi tato instituce už jen jakýmsi přežitkem a pouhou formalitou, jaký mají názor na žití v nesezdaném svazku, a dále jsem se ptala na důvod, ze kterého dnes lidé manželství uzavírají.

Z *Tabulky č. 1: Manželství je podle mě zbytečná formalita* je patrné, že pro mladou generaci není manželství prázdnou institucí, ke které by zaujímal jednoduše záporný postoj. Většina respondentů (73%) uvedla kladný nebo spíše kladný postoj, za zbytečnou formalitu považuje manželství více než čtvrtina dotázaných respondentů, přesně 27%.

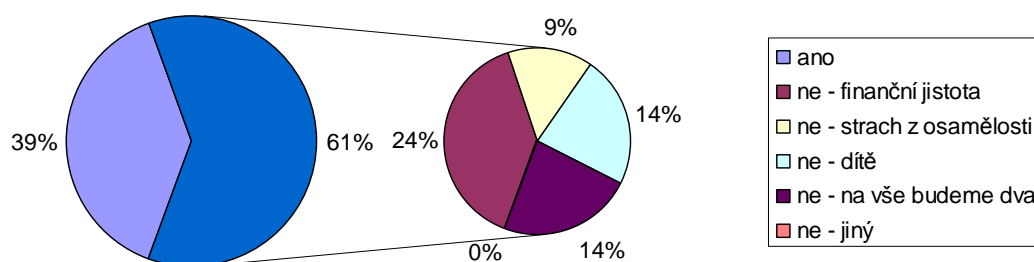
Tabulka č. 1: Manželství jako zbytečná formalita		
odpověď	počet respondentů	v %
souhlasím	3	3
spíše souhlasím	24	24
nesouhlasím	41	41
spíše nesouhlasím	32	32
celkem	100	100%

Na druhou stranu ale respondenti odpovídali podobně i na otázku, která se týkala nesezdaného soužití partnerů. Celých 93% respondentů nevidí žádný problém v soužití dvou partnerů bez toho, aby byli oddáni, a pouze 7% s takovýmto životním stylem nesouhlasí. Názorně jsou tyto výsledky ukázány v *Grafu č. 2: Žití v nesezdaném svazku*.

Dále jsem respondentům položila otázku, z jakého důvodu se podle nich v dnešní době uzavírá manželství. Jejich odpovědi už nebyly tak jednoznačné, jak tomu bylo v předchozích otázkách. Pouze 39% z nich se domnívá, že lidé v dnešní době uzavírají sňatky hlavně z lásky. Zbytek respondentů, tj. 61%, zastává názor, že lidé v dnešní době vstupují do manželství z úplně jiného důvodu. Celých 24% si myslí, že lidé dnes spatřují v uzavření sňatku určitou finanční jistotu, 14% se přiklání ke vstupu do manželství kvůli dětem, stejný počet odpovědí (14%) zastává názor, že „na vše budeme dva“, a 9% mladých lidí jako důvod vstupu do manželství uvedlo strach z osamělosti (viz Graf č. 3: *Manželství se uzavírá z lásky*).

Graf č. 3: Manželství se uzavírá z lásky

Jaký postoj tedy mladí lidé zaujímají k tradičnímu a netradičnímu partnerskému soužití? A z jakého důvodu podle nich dnes lidé uzavírají sňatky? Z odpovědí respondentů jasně vyplývá, že mladí lidé nevnímají manželství jako nepřítis důležité a jako dávno „mrtvou“ instituci. Na druhé straně ale nevidí nic špatného na tom, když partneři spolu žijí, aniž by uzavřeli sňatek. Méně než polovina respondentů zastává názor, že lidé vstupují do manželství z lásky. Většina dotázaných se domnívá, že se tak děje z úplně jiného důvodu, přičemž jako nejdůležitější uvádějí finanční jistotu, kterou by uzavření sňatku přineslo. Následuje názor, že lidé uzavírají manželství kvůli dítěti, z důvodu, že „na vše budeme dva“ a dokonce by se téměř desetina mladých vdala/oženila kvůli strachu z osamělosti.

2.3.1.2 Názory na vstup do manželství v dohledné době

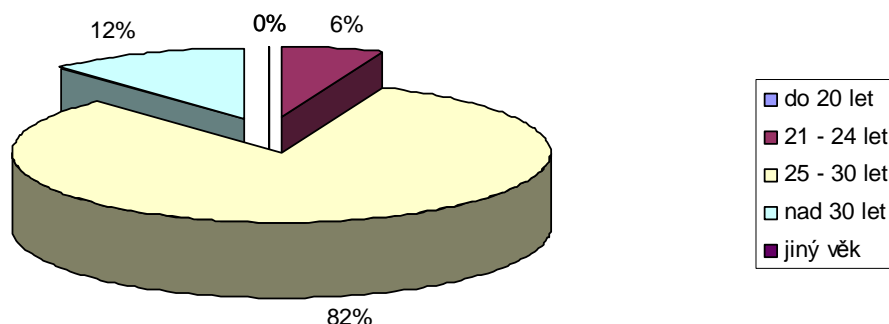
Uzavřít manželství v budoucnu plánuje celých 81% dotázaných, 15% o tom zatím nepřemýšlelo a 4% svatbu rezolutně odmítají. Na otázku, zda by respondenti rádi založili rodinu hned po ukončení studia, převládal negativní názor, který je patrný z *Tabulky č. 2: Založení rodiny hned po ukončení studia*.

Tabulka č. 2: Založení rodiny hned po ukončení studia		
odpověď	počet respondentů	v %
rozhodně ano	0	0
spíše ano	16	16
spíše ne	31	31
rozhodně ne	48	48
nevím	5	5
celkem	100	100%

Za nejvhodnější věk pro vstup do manželství většina respondentů (82%) označila věkové rozmezí 25-30 let, což se dnes téměř shoduje se statistickými daty, jelikož se, jak jsem již popsala³¹, průměrný věk nevěst a ženichů při uzavírání prvního sňatku od roku 1995 zvedl shodně o 4 roky, a to u nevěst na 28,3 let a u ženichů na 31,3. Proto bylo překvapením, že 6% dotázaných jako ideální věk pro vstup do manželství označilo na dnešní dobu nízký věk, totiž rozmezí 21 – 24let. K uzavření sňatku ve věku nad 30 let se přiklonilo 12% respondentů. Pro snažší orientaci přikládám *Graf č. 4: Nejvhodnější věk pro vstup do manželství*.

³¹ Viz teoretická část práce

Graf č. 4: Nejvhodnější věk pro vstup do manželství

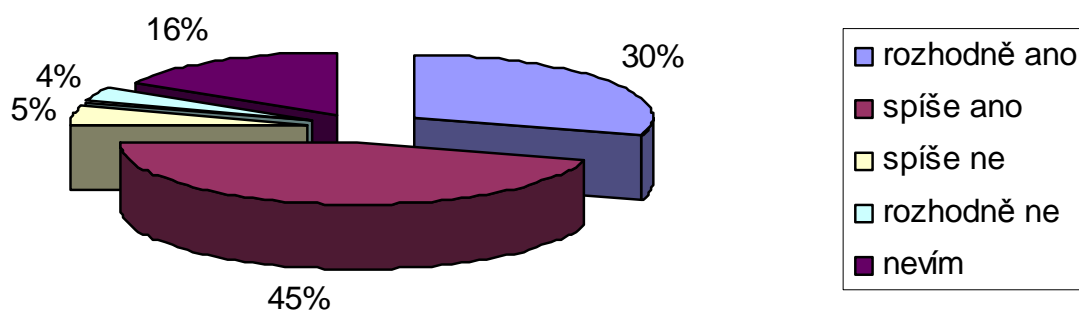

Dále mě zajímal názor mladých lidí na to, zda podle nich znamená vstup do manželství částečnou ztrátu osobní svobody (viz *Tabulka č. 3: Vstup do manželství jako ztráta osobní svobody*). S tímto výrokem souhlasilo nebo spíše souhlasilo 65% dotázaných, opačný názor zastávalo 35% respondentů.

Tabulka č. 3: Vstup do manželství jako ztráta osobní svobody		
odpověď	počet respondentů	v %
souhlasím	33	33
spíše souhlasím	32	32
spíše nesouhlasím	26	26
nesouhlasím	9	9
celkem	100	100%

Na otázku, zda si respondenti dovedou představit, že s budoucím manželem/manželkou vydrží celý život, se celé tři čtvrtiny dotázaných klonily k odpovědi „rozhodně ano“ nebo „spíše ano“. Zbytek odpovědí představovaly negativní postoje nebo odpověď „nevím“. Výsledky jsou patrné z *Grafu č. 5: Dovedete si představit, že s budoucím manželem/manželkou vydržíte celý život?*

Graf č. 5: Dovedete si představit, že s budoucím manželem/manželkou vydržíte celý život?

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že většina respondentů chce uzavřít sňatek, ale už méně z nich si dokáže představit, že se svým budoucím manželem/manželkou vydrží celý život. Tudíž se dá říci, že v dnešní době manželství pro mladou generaci nejspíš už nemá takovou vážnost jako kdysi a již neznamena „Co Bůh spojil, člověk nerozděluj“, ale spíše je chápáno jako „smlouva na dobu neurčitou“. Fakt, že mladí na uzavírání sňatků nespěchají, potvrzují i odpovědi na otázky týkající se ideálního věku pro vstup do manželství, kde převládal názor, že ideální je rozmezí mezi 25 a 30 lety. Proto nepřekvapuje, že ihned po ukončení studia by rodinu rádo založilo pouze 16% dotázaných. Možná se tak děje právě proto, že pro 65% dotázaných znamená v dnešní době vstup do manželství částečnou ztrátu osobní svobody.

2.3.1.3 Názory na děti a jejich rození do nesezdaných svazků

Několik mých následujících otázek zjišťovalo názory respondentů na děti, zda oni sami plánují mít dítě a jaký je podle nich ideální počet dětí v rodině. Kladný postoj k tomu mít do budoucna děti vyslovilo celých 93% (70+23) respondentů, spíše zápornou či zápornou odpověď uvedla jen 4% z nich, jak je vidět v *Tabulce č. 4: Do budoucna počítám s tím, že jednou budu mít děti.*

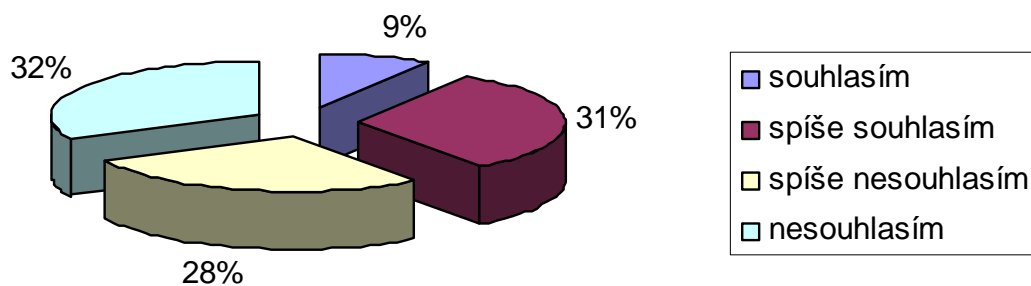
Tabulka č. 4: Do budoucna počítám s tím, že jednou budu mít děti		
odpověď	počet respondentů	v %
rozhodně ano	70	70
spíše ano	23	23
spíše ne	3	3
rozhodně ne	1	1
nevím	3	3
celkem	100	100%

Při zjišťování ideálního počtu dětí v rodině uvedlo nejvíce dotazovaných (81%) model dvoudětné rodiny. S jedináčkem by se spokojilo 5%, k přítomnosti tří dětí v rodině se přiklonilo 12% a čtyři děti jako ideální počet uvedli pouze dva respondenti. Viz *Tabulka č. 5: Ideální počet dětí v rodině.*

Tabulka č. 5: Ideální počet dětí v rodině		
odpověď	počet respondentů	v %
žádné	0	0
1 dítě	5	5
2 děti	81	81
3 děti	12	12
4 děti	2	2
celkem	100	100%

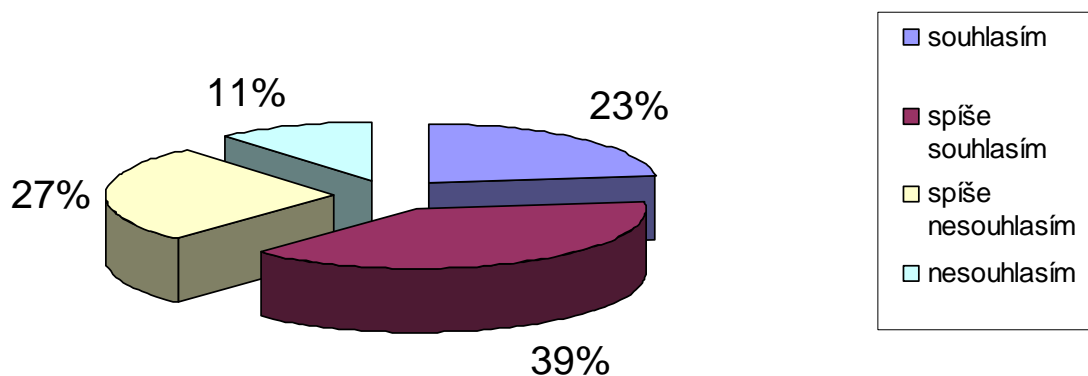
S tvrzením, že by se děti měly rodit partnerům, kteří spolu uzavřeli sňatek, souhlasilo nebo spíše souhlasilo 40% dotázaných. Zbýlých 60% připadlo na odpovědi „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“, což je vidět i na *Grafu č. 6: Děti by se měly rodit partnerům, kteří spolu uzavřeli sňatek.*

Graf č. 6: Děti by se měly rodit partnerům, kteří spolu uzavřeli sňatek

V další otázce jsem se snažila zjistit, zda respondenti souhlasí s tím, že není nutné, aby rodiče uzavřeli sňatek, pokud žijí ve společné domácnosti se svými dětmi. Dostalo se mi podobného výsledku, jako v předchozí otázce, tedy že zhruba 60% respondentů (přesně 62%) nevidí nic špatného na tom, když děti žijí s rodiči, kteří nebyli oddáni. Přesněji je tato skutečnost znázorněna v *Grafu č. 7: Pokud žijí oba rodiče ve společné domácnosti se svými dětmi, není nutné, aby uzavřeli sňatek.*

Graf č. 7: Pokud žijí oba rodiče ve společné domácnosti se svými dětmi, není nutné, aby uzavřeli sňatek.

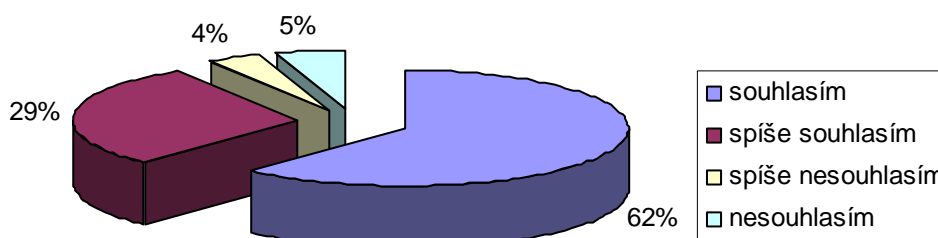

V budoucnu by chtěla mít děti většina dotázaných. Jako nejideálnější model rodiny označila většina respondentů rodinu se dvěma dětmi. Nechyběly však také názory, že ideálním počtem dětí v rodině jsou tři či čtyři děti. Možnosti „žádné dítě“ nevyužil ani jeden dotázaný. Většina respondentů též nevidí problém v tom, mít děti v nesezdaném svazku.

2.3.1.4 Názory na uzavření sňatku vzhledem k dosažení vzdělání, kariéry a věnování se vlastním zájmům

Celých 91% studentů souhlasí nebo spíše souhlasí s tím, že před vstupem do manželství je dobré dokončit studium. Spíše nesouhlasili 4 studenti a před dokončením studia by neváhalo vstoupit do manželství 5 dotázaných. Viz *Graf č. 8: Před vstupem do manželství je dobré dostudovat*.

Graf č. 8: Před vstupem do manželství je dobré dostudovat

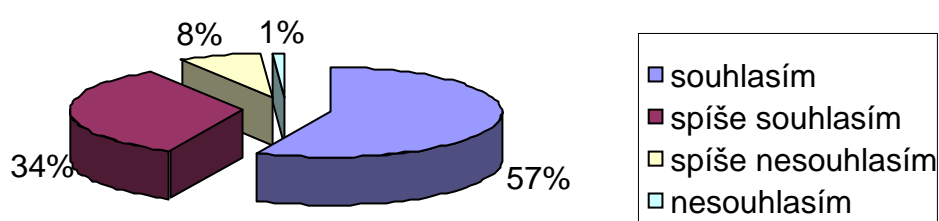

Na otázku důležitosti kariéry pro mladého člověka v dnešní době uvedlo kladnou odpověď 55% a spíše souhlasilo 36% respondentů. Názor, že kariéra je dnes pro mladé nepřilíš důležitá, vyslovilo 9% dotázaných. Jako nedůležitou neoznačil kariéru ani jeden student. Výsledná data je možné pozorovat v *Tabulce č. 6: Kariéra je pro mladého člověka důležitá*.

Tabulka č. 6: Kariéra je pro mladého člověka důležitá		
odpověď	počet respondentů	v %
souhlasím	55	55
spíše souhlasím	36	36
spíše nesouhlasím	9	9
nesouhlasím	0	0
celkem	100	100%

K tomu, že mladí lidé by si měli užívat a cestovat, se přiklonila většina studentů (57% s tímto tvrzením souhlasilo a 34% spíše souhlasilo). Spíše opačný názor zastávalo 8% respondentů a 1% vyznávalo názor úplně opačný. Viz Graf č. 9: *Dokud jsem mladý, měl bych cestovat a užívat si.*

Graf č. 9: Dokud jsem mladý, měl bych cestovat a užívat si

Žít pravidelným společenským životem je pro mladé lidi důležité (jak je vidět i v Tabulce č. 7: *Chodit pravidelně do společnosti je pro mě*). Celá polovina dotazovaných označila chození do společnosti za důležité. Spíše důležité se zdálo 39% a za spíše nedůležité nebo nedůležité je považuje celkem 11% studentů.

Tabulka č. 7: Chodit pravidelně do společnosti je pro mě		
odpověď	počet respondentů	v %
důležité	50	50
spíše důležité	39	39
spíše nedůležité	6	6
nedůležité	5	5
celkem	100	100%

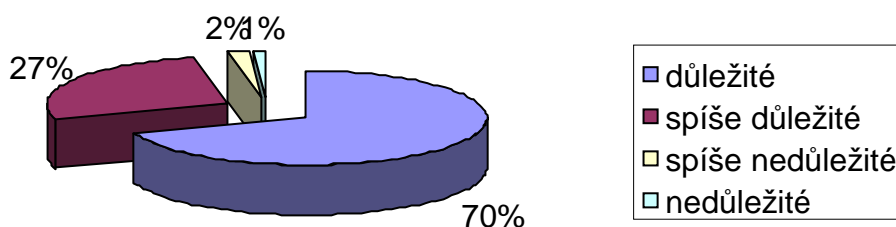
Z výše uvedených výsledků jasně vyplývá, že mladí lidé chtějí nejdříve dokončit studia a profesně růst předtím, než založí rodinu. Dále pak považují za důležité žít pravidelným společenským životem a cestovat, dokud na to mají dostatek času.

2.3.1.5 Názory na nutnost hmotného zabezpečení před vstupem do manželství, popřípadě založením rodiny

Z hlediska zakládání rodiny a vstupu do manželství mě také zajímala odpovědnost respondentů k hmotnému zabezpečení před uzavřením sňatku. Zjišťovala jsem, nakolik je pro dnešní mladé lidi důležité mít před vstupem do manželství zajištěné bydlení (vlastnit dům nebo byt).

97% mladých lidí zastává názor, že rodina by se neměla zakládat bez dostatečného materiálního zabezpečení, pouze jeden student toto považuje za nedůležité (viz *Graf č. 10: Mít zajištěné bydlení před založením rodiny*). Když měli respondenti odpovědět na otázku, zda je nezodpovědné pořídit si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti, souhlasilo už „jen“ 91% dotazovaných, 8% „spíše nesouhlasilo“ a 1 dotázaný nepovažoval za nutné mít před pořízením si dítěte materiálně zabezpečenou domácnost (viz *Tabulka č. 8: Pořídit si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti je nezodpovědné*).

Graf č. 10: Mít zajištěné bydlení před založením rodiny

Tabulka č. 8: Pořídit si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti je nezodpovědné		
odpověď	počet respondentů	v %
souhlasím	61	61
spíše souhlasím	30	30
spíše nesouhlasím	8	8
nesouhlasím	1	1
celkem	100	100%

2.3.2 Rozbor výsledných dat na základě stanovené hypotézy

Důvodem vlastního sociologického výzkumu bylo na základě stanovené hypotézy zjistit, zda pro mladé lidi znamená instituce manželství jen pouhou formalitu a zda se stává víceméně „prázdnou“ institucí. Dále pak, zda mladá generace před uzavřením sňatku upřednostňuje soužití ve volném svazku, dosažení vyššího vzdělání, budování profesní kariéry a své individuální potřeby, jako je cestování, a v neposlední řadě zda je důvodem k odkládání sňatku nedostatečné materiální zabezpečení.

Pro potvrzení nebo případné vyvrácení mé hypotézy jsem do dotazníku začlenila takové otázky, po jejichž zodpovězení se mi podařilo zjistit nejen názor respondentů na instituci manželství, ale také jejich plány do budoucna s tímto tématem spojené.

V okruhu otázek, které se týkaly pohledu na instituci manželství a nesezdané soužití, se v rozsahu daného šetření hypotéza potvrdila. Shrňme-li výše uvedené poznatky, dozvíme se, že pro většinu studentů není instituce manželství jen pouhou formalitou a neztratila svůj původní obsah. Naopak větší část dotázaných svými odpověďmi dala jasně najevo, že v budoucnu plánuje uzavřít sňatek. Stejně tak ale mladí uznávají žití ve volném svazku a nevidí nic špatného na tom, když se děti rodí rodičům, kteří nejsou oddáni.

Vzhledem k faktoru dosažení vzdělání, budování kariéry a věnování se vlastním zájmům se má hypotéza opět potvrdila. Z výše uvedených poznatků je patrné, že mladí lidé považují dosažení profesní kariéry v dnešní době za velmi důležité. Stejně tak z poznatků vyplývá, že chtějí nejdříve dokončit studia a až následně založit rodinu. Nejde tedy o ztracení instituce manželství, jen o určité časové posunutí. Do uzavření sňatku chtějí respondenti žít bohatým společenským životem nebo cestovat, jak dále vyplývá z mého šetření.

V mém posledním tématickém okruhu, který se zabýval nutností hmotného zabezpečení před vstupem do manželství, popřípadě založením rodiny, se má hypotéza nepotvrdila. Téměř všichni respondenti sice považují mít zajištěné bydlení před vstupem do manželství za důležité a stejně tak považují za nezodpovědné pořídit si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti, ale souvislost mezi nedostatečným materiálním zabezpečením a odkládáním vstupu do manželství se mi nepodařila

potvrdit. Otázkou však zůstává, jestli je odkládání pořízení rodiny právě z tohoto hlediska nutné, když v dnešní době máme na výběr mnoho typů půjček a úvěrů.

ZÁVĚR

První zmínky o rodině, jakožto nejmenší jednotce společenské organizace, můžeme pozorovat už v době kamenné. Od této doby se ale model tradiční rodiny a naše společnost velice změnily.

V úvodní teoretické části, která se týkala rodiny jako instituce a historického utváření tradiční rodiny, jsem ve stručnosti nastínila její vývoj od doby několika tisíc let př. n. l. až po rodinu na přelomu 19. a 20. století. Domnívám se, že pro řešení otázky instituce manželství v dnešní době je nutné znát historické utváření tradičního modelu rodiny.

Rodina v mladší době kamenné by se dala charakterizovat jako soužití skupiny pokrevně spřízněných lidí, kteří svůj původ odvozovali od společného mytického předka. Archeologické nálezy vyvolávají domněnku, že v této době hrály hlavní úlohu v rodině ženy. Obranu a lov však zajišťovali muži, proto nelze vyloučit existenci mužských náčelníků i v období tzv. matriarchátu.

Po tzv. neolitické revoluci se stává rodina striktně patriarchální. Ženy měly v rodině podřízené postavení. Muži byli k sňatkům nuceni z důvodu početí mužského následovníka, a tedy i udržení rodinného kultu.

Patriarchální povaha rodiny přetrvala až do středověku. Převážně na venkově se pak jednalo o soužití více generací. V této době představuje rodina výrobní jednotku a zároveň instituci výchovnou. K uzavírání sňatků docházelo z důvodů ekonomických a stavovských.

V době novověku došlo k rozpadu tradiční patriarchální rodiny. Na přelomu 19. a 20. století začaly v průmyslu pracovat i ženy, tím pádem muž přestává být jediným živitelem rodiny. K uzavírání sňatků již docházelo na základě přání samotných snoubenců.

Rodina 20. a 21. století prodělala významné změny jak ve sňatkovém a reprodukčním chování, tak i v intenzitě rozvodovosti.

Sňatečnost se v dnešní době z dlouhodobého hlediska jeví jako nízká. Příčinou toho vývoje je nárůst individualizace společenského života. Ze strany nejmladších

věkových skupin dochází k odsouvání vstupu do manželství do vyššího věku, což má za následek celkový pokles sňatečnosti. Dalším faktorem je fakt, že mladí lidé dávají před uzavřením sňatku přednost, dnešní společností tolerovanému, soužití v nesezdaném svazku, do kterého i rodí své děti. Uzavření sňatku už neznamená počátek společného života, naopak začíná být jakýmsi nadstandardem. Tyto změny v oblasti vstupu do manželství jsou též zásadní pro porodnost, jelikož se stále nejvíce dětí rodí v rámci manželství.

V průběhu 20. a 21. století dochází v České republice k poklesu porodnosti, což je překvapující skutečností, neboť v 90. letech byly v reprodukčním věku silné populační ročníky z let 70. Snižování počtu dětí je tak zřejmě zapříčiněno odkládáním založení rodiny do vyššího věku, což může být kromě jiného způsobeno i vzrůstem váhy vzdělání v České republice. Většina žen tedy rodí děti až po tom, co má ukončené vzdělání, kterého chce dosáhnout. Významným faktorem, jenž dovoluje ženám plánovat početí dítěte je též celá škála účinných a široce dostupných metod antikoncepce. Zároveň se v dnešní době stále zvyšuje počet dětí narozených mimo manželství, což je důsledkem změny intenzity plodnosti vdaných i nevdaných žen. Nezanedbatelný je taktéž fakt, že k uzavření sňatku velkého počtu párů dochází až po narození dítěte a nebo sňatek není uzavřen vůbec.

Na rozdíl od sňatečnosti a porodnosti se intenzita rozvodovosti v České republice po roce 1989 výrazně neměnila a její hodnota se ročně pohybovala stále okolo třiceti tisíc ukončených manželství. Nižší hodnoty vykazovala v roce 1999, což bylo zřejmě způsobeno vydáním zákona č. 91/1998 Sb. „upravujícího podmínky rozvodu. Stejně jako v minulosti, je i v dnešní době nejčastějším důvodem k rozvodu „rozdíl povah“ . Z hlediska délky trvání manželství se za posledních deset let dvojnásobně zvýšil počet rozvodů po deseti a více letech. O rozvodu také v dnešní době rozhodují sami manželé, už to tedy není pouze smrt, která znamená zánik manželství, jak tomu bylo dříve.

V praktické části mé práce jsem svým vlastním sociologickým výzkumem zjišťovala názory studentů na instituci manželství. Z odpovědí na otázky z dotazníku jasně vyplývá, že mladí na manželství nepohlížejí jako na zbytečnou instituci. Naopak, většina z nich o uzavření sňatku v budoucnosti vážně uvažuje. Avšak až po dostudování, nejlépe mezi dvacátým pátým až třicátým rokem života. Vydrzet s partnerem celý život si nedokáže většina mladých představit, a tak, dle mého názoru,

instituce manželství neztratila tak na vážnosti, jen znamená něco ve smyslu „smlouvy na dobu neurčitou“, tzn. že je tu vždy možnost se rozvést. Na druhou stranu dnešní mladá generace nevidí nic špatného na soužití v nesezdaném svazku. Názory na důvod uzavírání manželství už nebyly tak jednoznačné. Manželství se v dnešní době uzavírá z lásky, finanční jistoty, kvůli dítěti, z důvodu, že na vše „budeme dva“, a zároveň by se část mnou dotázaných respondentů vdala/oženila kvůli strachu z osamělosti, což pro mě, vzhledem k věku dotazovaných, bylo překvapující. Mladí lidé též plánují děti a nevidí nic špatného na tom, si je pořizovat do nesezdaných svazků. Dosáhnout profesní kariéry a mít zajištěné bydlení před založením rodiny, i to je pro mladé lidi důležité. Stejně tak je však pro ně důležité bavit se, chodit do společnosti, cestovat a manželství pro ně znamená určitou ztrátu osobní svobody.

V současné době může jedinec více ovládat svůj osud, než bylo možné v dobách předchozích, což se projevuje i v odmítání vstupu do manželství, neboť muži i ženy mají zájem na tom, zůstat sami sebou i ve svém osobním životě. O osud českých rodin nebo společnosti vůbec se obávat nemusíme, jen si budeme muset zvyknout na fakt, že děti našich dětí se budou možná rodit do nesezdaných svazků a rodičům, kteří budou starší než ti, kterým jsme se rodili my.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Seznam tištěných zdrojů

HOLUB, M., aj. *Zákon o rodině. Komentář a předpisy související*. Praha: Linde, 2007. 751 s. ISBN 978-80-7201-668-6.

HRUŠÁKOVÁ, M., aj. *Zákon o rodině. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2005. 502 s. ISBN 80-7179-912-2.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. ISBN 80-901424-7-8.

MOŽNÝ, I. *Moderní rodina*. Brno: Blok, 1990. 182 s. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 311 s. ISBN 80-86429-58-X.

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-86429-05-9.

NOVÁK, T., POKORNÁ, A. *Peníze a manželství*. Praha: Grada, 2007. 128 s. ISBN 978-80-247-1618-3.

RABUŠIČ, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 265 s. ISBN 80-86429-01-6.

SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. 128 s. ISBN 80-7178-249-1.

Statistická ročenka České republiky 2000. Praha: Český statistický úřad, Scientia, 2000. 759 s. ISBN 80-7223-343-2.

Statistická ročenka České republiky 2001. Praha: Český statistický úřad, Scientia, 2001. 773 s. ISBN 80-7223-614-8.

Statistická ročenka České republiky 2006. Praha: Český statistický úřad, Scientia, 2006. 799 s. ISBN 80-250-1258-1.

Statistická ročenka České republiky 2007. Praha: Český statistický úřad, Scientia, 2007. 784 s. ISBN 978-80-250-1515-5.

Seznam elektronických zdrojů

Statistická ročenka České republiky 2002 [online]. 2003 [cit. 22. února 2008]. Dostupné na WWW:< <http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/publ/10n1-02-2002> >.

Statistická ročenka České republiky 2003 [online]. 2003 [cit. 22. února 2008]. Dostupné na WWW:< <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/publ/10n1-03-2003> >.

Statistická ročenka České republiky 2004 [online]. 2004 [cit. 24. února 2008]. Dostupné na WWW:< <http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/publ/10n1-04-2004>>.

Statistická ročenka České republiky 2005 [online]. 2005 [cit. 2. března 2008]. Dostupné na WWW:< <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/publ/10n1-05-2005>>.

Centrum pro výzkum veřejného mínění [online]. 2008 [cit. 2. března 2008]. Dostupné na WWW: < <http://www.evvm.cas.cz/>>.

Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v ČR po roce 1989, tabulka 2. Sňatky podle věku snoubenců [online]. 2002, [cit. 4.únor 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/p/1112-02>>.

Obyvatelstvo a rodiny a domácnosti, tabulka 1-4. První sňatky podle věku snoubenců [online]. 2007 [cit. 7. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/B7002BC969/\\$File/1413071104.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/B7002BC969/$File/1413071104.xls)>.

Porodnost a plodnost 2001-2005, tabulka 1. Živě narození podle rodinného stavu ženy v letech 1993-2005 [online]. 2006, [cit. 27. leden 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/\\$File/40080601.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/36003651DE/$File/40080601.xls)>.

Roční časové řady–obyvatelstvo [online]. 2008, [cit. 28. únor 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu>.

Demografická příručka 2006, tabulka 11-7. Úhrnná plodnost v evropských zemích v letech 1960 – 2004 [online]. 2006, [cit. 15.březen 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3E003396DE/\\$File/4032061107.xls](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/3E003396DE/$File/4032061107.xls)>.

Rozvodovost, tabulka 3. Intenzita rozvodovosti podle délky trvání manželství, 1975-2006 [online]. 2007, [cit. 16. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/2100442388/\\$File/40070703.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/2100442388/$File/40070703.pdf)>.

Rozvody podle příčiny rozvratu manželství [online]. 2003, [cit. 22. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB2/\\$File/40150218.xls](http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB2/$File/40150218.xls)>.

Demografická ročenka České republiky 2006, Rozvody podle příčiny rozvratu manželství [online]. 2007, [cit. 22. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A2847/\\$File/401907rc09.xls](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/94002A2847/$File/401907rc09.xls)>.

Vývoj sňatečnosti a rozvodovosti v ČR, Rozvody podle věku rozváděných manželů [online]. 2002, [cit. 24. únor 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/p/1112-02>>.

Územní diference sňatků a rozvodů v letech 1993 až 2003, Rozvody podle krajů a okresů [online]. 2004, [cit. 24. únor 2008]. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003BE2FB/\\$File/4026rr03.xls](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/69003BE2FB/$File/4026rr03.xls)>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I – Dotazník

Příloha č. II - Sňatky podle věku nevěst v letech 1950–2005

Příloha č. III – Živě narozené děti podle věku matek při porodu v letech 1950-2005

Příloha č. IV – Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině

Dotazník

1. Pokud žijí oba rodiče ve společné domácnosti se svými dětmi, není nutné, aby uzavřeli sňatek.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

2. Když spolu dva lidé žijí a nejsou oddáni není na tom nic divného.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

3. Uvažujete do budoucna o tom, že se vdáte/oženíte?

- ano
- nepřemýšlím o tom
- ne

4. Dovedete si představit, že s budoucím manželem/manželkou vydržíte celý život?

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

5. Manželství je podle mě zbytečná formalita.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

6. Do budoucna počítám s tím, že jednou budu mít děti.

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

7. Manželství se v dnešní době uzavírá hlavně z lásky.

- ano
- ne... pokud *ne*, prosím, vyberte (zakroužkujte) z jakého jiného důvodu :
 - a, Finanční jistota
 - b, Strach z osamělosti
 - c, Dítě
 - d, Na vše „budeme dva“
 - e, Jiný (prosím doplňte)_____

8. Děti by se měly rodit partnerům, kteří spolu uzavřeli sňatek.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

9. Hned po ukončení studia bych rád založil/a rodinu.

- rozhodně ano
- spíše ano
- spíše ne
- rozhodně ne
- nevím

10. Před vstupem do manželství je dobré dostudovat.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

11. Vstup do manželství znamená částečnou ztrátu osobní svobody

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

12. V dnešní době je pro mladého člověka kariéra velmi důležitá.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

13. Člověk by měl poznat více partnerů, než se ožení/vdá.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

14. Dokud jsem mladý, měl bych cestovat a užívat si.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

15. Chodit pravidelně do společnosti je pro mě.

- důležité
- spíše důležité
- spíše nedůležité
- nedůležité

16. Za nejvhodnější věk pro vstup do manželství považují.

- do 20 let
- 21 – 24 let
- 25 – 30 let
- nad 30 let
- jiný věk (uved'te)_____

17. Ideální počet dětí v rodině je:

- žádné
- 1 dítě
- 2 děti
- 3 děti
- více než 3 děti (uved'te počet)_____

18. Pořít si dítě do materiálně nezabezpečené domácnosti je nezodpovědné.

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

19. Mít zajištěné bydlení (vlastnit dům nebo byt) před založením rodiny považují za:

- důležité
- spíše důležité
- spíše nedůležité
- nedůležité

20. V nynější době:

- žiji v dlouhodobém partnerském vztahu a bydlíme s přítelem/přítečkyní ve společné domácnosti
- mám stálého partnera ale nežijeme spolu
- nemám stálého partnera

21. Pohlaví

- žena
- muž

22. Věk _____

Příloha č. II

Sňatky podle věku nevěst v letech 1950 - 2005

Rok Year	Počet sňatků úhrnem <i>Marriages, total</i>	Věk nevěst <i>Age of bride</i>									
		-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60+
1950	95 166	21 170	41 945	16 801	4 375	4 169	3 003	1 923	1 062	465	253
1951	91 333	21 976	41 450	14 627	4 372	3 155	2 528	1 647	941	399	238
1952	78 579	18 830	35 587	12 311	4 426	2 468	2 173	1 450	805	336	193
1953	70 309	17 149	32 313	10 471	4 435	1 768	1 787	1 168	722	331	165
1954	70 720	16 901	33 100	10 359	4 793	1 542	1 704	1 104	671	351	195
1955	71 263	17 582	33 218	10 110	4 704	1 639	1 662	1 146	668	325	209
1956	80 701	20 512	35 990	10 854	5 529	2 431	1 955	1 687	929	498	316
1957	62 760	18 380	27 687	7 540	3 656	1 994	1 248	1 007	592	357	299
1958	68 635	21 177	29 684	7 931	3 825	2 359	1 105	1 190	646	391	327
1959	71 354	23 584	30 192	7 557	3 682	2 622	1 099	1 177	693	425	323
1960	74 173	24 906	31 655	7 182	3 823	2 638	1 122	1 321	726	454	346
1961	74 003	26 078	31 130	6 494	3 445	2 655	1 344	1 283	759	443	372
1962	77 296	28 579	32 850	6 204	3 129	2 328	1 463	1 031	778	493	441
1963	80 118	30 205	34 093	6 162	3 089	2 304	1 680	885	798	449	453
1964	80 573	29 162	35 406	5 852	3 113	2 223	1 936	897	943	565	476
1965	81 757	30 392	35 047	5 912	2 974	2 208	1 951	1 015	1 044	654	560
1966	84 807	31 223	37 232	6 029	2 706	2 128	1 949	1 142	1 023	697	678
1967	87 214	29 792	41 012	6 519	2 658	2 082	1 802	1 301	813	629	606
1968	89 146	28 724	43 963	7 075	2 510	1 867	1 731	1 408	644	584	640
1969	90 408	28 876	44 237	7 851	2 550	1 849	1 629	1 548	621	631	616
1970	90 624	28 502	43 742	8 783	2 814	1 784	1 507	1 532	710	612	638
1971	91 864	27 189	44 862	9 748	3 125	1 788	1 650	1 535	774	557	636
1972	95 337	27 804	45 695	11 173	3 531	1 876	1 691	1 516	949	494	608
1973	99 518	28 856	46 797	12 565	4 090	1 975	1 655	1 533	1 013	401	633
1974	98 048	28 602	45 164	12 535	4 512	1 982	1 607	1 471	1 162	397	616
1975	97 373	28 444	44 132	12 508	4 873	2 071	1 714	1 451	1 165	417	598
1976	94 929	27 347	42 437	12 253	5 161	2 344	1 663	1 503	1 101	470	650
1977	93 011	25 832	41 585	12 002	5 553	2 416	1 677	1 618	1 144	580	604
1978	90 338	24 007	40 527	11 863	5 716	2 633	1 647	1 575	1 151	621	598
1979	84 496	23 347	36 473	11 353	5 487	2 752	1 652	1 359	941	622	510
1980	78 343	22 452	32 459	10 557	5 177	2 703	1 526	1 415	923	601	530
1981	77 453	22 838	31 415	10 406	5 205	2 835	1 589	1 200	896	572	497
1982	76 978	23 655	31 000	9 951	5 060	2 868	1 585	1 138	780	516	425
1983	80 417	24 928	32 177	10 353	5 245	3 206	1 745	1 055	778	465	465
1984	81 714	24 030	34 337	9 980	5 239	3 229	1 969	1 181	820	457	472
1985	80 653	22 631	34 970	9 477	5 302	3 163	2 113	1 268	799	448	482
1986	81 638	22 641	35 425	9 249	5 270	3 509	2 208	1 431	816	490	599
1987	83 773	22 829	36 669	9 549	5 366	3 630	2 508	1 463	788	453	518
1988	81 458	23 397	34 947	9 301	4 942	3 311	2 328	1 552	758	440	482
1989	81 262	23 743	34 207	9 571	4 733	3 356	2 460	1 562	739	404	487
1990	90 953	29 205	37 876	10 255	4 462	3 235	2 652	1 717	779	361	411
1991	71 973	23 906	27 841	8 467	3 648	2 780	2 258	1 533	789	340	411
1992	74 060	24 549	28 699	8 690	3 610	2 839	2 305	1 793	804	359	412
1993	66 033	20 158	26 823	8 066	3 422	2 421	1 986	1 588	777	353	439

1994	58 440	14 614	25 609	7 568	3 263	2 229	1 998	1 583	865	344	367
1995	54 956	10 872	25 757	7 931	3 420	1 954	1 773	1 655	861	337	396
1996	53 896	8 070	26 445	9 034	3 558	1 877	1 713	1 608	850	369	372
1997	57 804	6 696	27 777	10 726	4 123	2 256	2 137	1 908	1 236	495	450
1998	55 027	5 269	26 628	11 568	3 930	2 099	1 901	1 662	1 123	424	423
1999	53 523	4 037	24 214	13 484	4 061	2 125	1 810	1 713	1 162	474	443
2000	55 321	3 014	23 523	16 164	4 497	2 375	1 845	1 786	1 145	563	409
2001	52 374	2 404	19 971	17 486	4 717	2 356	1 699	1 662	1 144	560	375
2002	52 732	1 960	17 782	19 285	5 495	2 573	1 707	1 720	1 165	638	407
2003	48 943	1 504	14 570	19 069	5 729	2 538	1 697	1 610	1 117	669	440
2004	51 447	1 393	13 205	21 044	7 001	2 785	1 824	1 642	1 310	749	494
2005	51 829	1 218	12 107	21 290	8 138	2 915	1 941	1 586	1 277	813	544

Zdroj: Český statistický úřad, www.czso.cz

Příloha č. III

Živě narozené děti podle věku matek při porodu v letech 1950 – 2005

Rok Year	Živě narození celkem <i>Live births, total</i>	v tom matkám ve věku <i>Live births by age of mother</i>									věk nezjištěn Age not identified
		-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+	
1950	188 341	33	15 321	65 398	60 010	21 763	18 908	6 376	469	9	54
1955	165 874	25	12 052	58 868	50 394	30 455	9 307	4 420	332	9	12
1960	128 879	18	15 695	51 709	35 586	17 234	7 423	1 117	92	2	3
1965	147 438	19	20 410	66 449	34 983	17 023	6 827	1 646	70	3	8
1970	147 865	25	19 943	74 396	36 777	11 720	4 011	945	39	2	7
1971	154 180	27	19 416	75 591	40 952	13 204	4 013	916	48	-	13
1972	163 661	17	19 100	78 806	46 258	14 625	3 954	841	55	-	5
1973	181 750	15	19 437	84 305	55 182	17 476	4 385	908	40	-	2
1974	194 215	16	20 903	88 699	58 987	20 073	4 684	818	33	1	1
1975	191 776	16	21 287	87 545	57 457	19 922	4 704	797	34	-	14
1976	187 378	10	20 719	85 005	55 792	20 086	4 992	706	54	1	13
1977	181 763	17	19 669	82 544	53 130	20 746	4 917	692	37	1	10
1978	178 901	14	18 271	81 590	51 969	21 132	5 198	663	35	1	28
1979	172 112	10	18 326	77 139	50 129	20 628	5 182	636	32	3	27
1980	153 801	16	17 729	68 654	44 471	17 747	4 516	603	23	-	42
1981	144 438	22	17 298	63 192	41 658	16 908	4 649	670	19	1	21
1982	141 738	23	18 146	61 174	40 495	16 409	4 849	593	20	3	26
1983	137 431	9	18 957	59 104	38 336	15 624	4 761	589	20	-	31

1984	136 941	3	18 685	61 001	36 645	15 425	4 538	597	15	3	29
1985	135 881	1	17 852	62 401	35 101	15 307	4 588	563	20	-	48
1986	133 356	14	17 170	62 167	33 624	15 060	4 711	594	16	-	.
1987	130 921	13	17 047	61 292	32 840	14 345	4 688	671	24	1	.
1988	132 667	16	17 715	61 161	33 696	14 794	4 598	678	9	-	.
1989	128 356	11	17 456	58 377	33 855	13 395	4 597	640	25	-	.
1990	130 564	19	18 386	58 550	35 292	13 048	4 567	687	15	-	.
1991	129 354	19	20 026	57 817	34 241	12 054	4 431	744	22	-	.
1992	121 705	23	19 696	53 614	32 406	11 183	4 015	745	23	-	.
1993	121 025	26	19 062	53 132	32 097	11 705	4 240	733	30	-	.
1994	106 579	21	14 320	47 312	28 742	11 547	3 896	716	25	-	.
1995	96 097	14	10 595	42 126	27 255	11 745	3 655	674	33	-	.
1996	90 446	23	8 116	39 123	26 920	11 940	3 632	664	28	-	.
1997	90 657	16	6 923	37 797	29 000	12 411	3 826	666	18	-	.
1998	90 535	5	6 030	35 704	31 225	12 829	4 032	696	14	-	.
1999	89 471	12	5 335	32 024	33 796	13 318	4 255	693	37	1	.
2000	90 910	17	4 451	28 898	37 467	14 506	4 822	723	26	-	.
2001	90 715	17	3 810	24 985	39 512	16 356	5 183	822	29	1	.
2002	92 786	20	3 775	22 607	41 257	18 421	5 788	888	29	1	.
2003	93 685	26	3 687	19 919	42 048	20 964	6 008	991	41	1	.
2004	97 664	14	3 645	17 940	43 047	25 058	6 810	1 111	39	-	.
2005	102 211	19	3 483	16 716	43 354	29 966	7 664	1 228	44	4	.

Zdroj: Český statistický úřad, www.czso.cz

Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině

Tabulka 10 a 11. Odpovědi na otázku: "Jaký věk považujete za ideální při narození prvního dítěte pro ženy a muže?"

2003	pro ženu			pro muže		
	četnost odpovědí	podíl	kumulativní podíl	četnost odpovědí	podíl	kumulativní podíl
do 24 let	416	40,7	40,7	88	8,7	8,7
25 – 29	546	53,4	94,1	582	57,2	65,9
nad 30 let	60	5,9	100,0	347	34,1	100,0
Celkem odpovědí	1022	100,0		1017	100,0	

Zdroj: CVVM, výzkum Naše společnost 2003/leden (n = 1086).

1996	pro ženu			pro muže		
	četnost odpovědí	podíl	kumulativní podíl	četnost odpovědí	podíl	kumulativní podíl
do 24 let	809	55,9	55,9	120	8,3	8,3
25 – 29	600	41,5	97,4	956	66,1	74,4
nad 30 let	38	2,6	100,0	371	25,6	100,0
Celkem odpovědí	1447	100,0		1447	100,0	

Zdroj: STEM, modul pro rodinu 1996/září (n = 1469).

Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění, výzkum z roku 2003,
www.cvvm.cas.cz

ABSTRAKT

KLOUDOVÁ, M. Instituce manželství v pohledu a názorech mladé generace : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s. 2008. 52 s. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Pecka Emanuel, CSc.

Klíčové pojmy: instituce manželství, mladá generace, sňatečnost, porodnost, rozvodovost, nesezdané soužití, rodina.

Práce se zabývá institucí manželství v pohledu mladé generace. Cílem je sociologická analýza rodiny a rodinného chování. Práce je zpracována jako teoreticko-empirická.

Seznamuje s vývojem rodiny od dob před několika tisíci lety, přičemž hlavní pozornost bude soustředěna na českou rodinu 20. a 21. století. Kromě zpracování základních teoretických přístupů je část textu věnována rozboru a výkladu empirického materiálu. V tomto smyslu práce vychází jak z demografických dat týkajících se rodinného chování, tak ze závěrů vlastního sociologického výzkumu zaměřeného na toto téma.

ABSTRACT

KLOUDOVÁ, M. The marriage institution from the point of view of the young generation: the Bachelor work. České Budějovice: The University of European and Regional Studies, o. p. s. 2008. 52 p. The bachelor work supervisor Prof.PhDr.Pecka Emanuel, CSc.

Key terms: the marriage institution, young generation, marriage rate, birth rate, divorce rate, cohabitation, family.

This work is concerned with the marriage institution from the point of view of the young generation. Its goal is to get the sociological analyses of the family and the family behaviour. The work is elaborated as the theoretical-empirical one.

It introduces the family development since the ages a few thousand years ago whereas the high attention will be focused on the Czech family of the 20th and 21st century. Besides the elaboration of the basic theoretical approaches, the part of the text pays attention to the analysis and the explanation of the empirical material. In this sense the work stems both from the demographic datas concerning of the family behaviour and from the conclusion of my own sociological research specialized in the topic.